

กลางดวงใจ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามีศรัทธามีความเชื่อในสังขารธรรม ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราฟังธรรมๆ เพราะเราจะประพฤติปฏิบัติธรรม ถ้าคนทางโลกเขา เขาฟังธรรมๆ ของเขา ฟังธรรมเป็นบุญกุศล เขาว่าฟังธรรมนี้เป็นบุญกุศล แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดไว้อย่างนั้นจริงๆ

อานิสงส์ของการฟังธรรม สิ่งที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง สิ่งที่ได้ยินได้ฟังแล้วแก้ความสงสัย ทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว นั่นคืออานิสงส์ของการฟังธรรม ถ้าฟังธรรมตามความเป็นจริง จิตใจจะผ่องแผ้ว จิตใจของเรามันจะไม่มีความทุกข์เจือปนอยู่ในใจ มันมีความสุข ความสงบ ความระงับ นี่คืออานิสงส์ของการฟังธรรม ถ้าฟังธรรมๆ เราฟังธรรม แต่เวลาเราฟังธรรมด้วยกิเลสตัณหา ความทะยานอยาก คือกิเลสมันกดขี่ข่มเหงหัวใจ มันฟังอะไรไม่รู้เรื่อง มันฟังแล้วมันไม่เข้าใจ ฟังไม่เข้าใจ เห็นไหม

สิ่งที่เราจะฟังธรรม ต้องตั้งสติของเราไว้ให้มีสติสัมปชัญญะรู้ตัวทั่วพร้อม ความรู้ตัวของเรา ถ้ารู้ตัวของเรา สิ่งที่เรากำหนดพุทฺโธ เวลาเราประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงของเรา ถ้าฟังธรรมๆ ตั้งสติไว้ เสียงนั้นจะมาถึงหูของเราเอง ถ้าเสียงนั้นมา สิ่งนั้นให้ใจเกาะตรงนี้ไว้แล้วฟังของเราไป ฟังเพื่อให้ใจมันเกาะ ใจมันเกาะ เสียงมา ถ้าสิ่งใดที่เรารับรู้ก็รับไป ถ้าไม่รับรู้ก็ผ่านผ่าน ถ้าสิ่งใดมันสะเทือนใจใจ มันสะเทือนใจนะ มันสะเทือนใจเพราะมันมีสัจจะมีความจริง มีข้อเท็จจริงในธรรมนั้น ถ้ามีในธรรมนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม เวลา

ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา มันละเอียดลึกซึ้ง มันละเอียดลึกซึ้งจนว่า “จะสอนใครได้หนอ จะสอนใครได้หนอ”

“จะสอนใครได้หนอ” เพราะว่ามันลึกซึ้ง มันลึกซึ้ง มันละเอียดลึกซึ้งมาก ลึกซึ้ง มันต้องมีคนมีอำนาจวาสนาบารมี เวลาฟังธรรมแล้วมันเข้าใจ ถ้าไม่มีอำนาจวาสนาบารมี ฟังแล้วตีความเอา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาจะให้เราเข้าใจอย่างหนึ่ง เราฟังแล้วเราก็เข้าใจไปอีกอย่างหนึ่ง นี่เพราะอะไร เพราะว่าความเข้าใจของเราไป

แต่ถ้าคนที่มีสติปัญญา เขาแสวงหาของเขา เขาพยายามทำของเขา เตือนใจของตัวเอง เตือนใจตัวเองไป ถ้าเตือนใจของตัวเอง นี่เอาใจของเราไว้ในอำนาจของเรา ถ้าเราเตือนใจเราไม่ได้ เวลากิเลสตัดหาความทะยานอยากมันครอบงำหัวใจ มันคิดน้อยยกน้อยใจ มันคิดของมันพุ่งชานไปตลอดเวลา สิ่งนั้นมันเป็นกรรมใหม่ละ ถ้ามันไม่เป็นกรรมนะ เราศึกษาแล้วเราต้องประพฤติปฏิบัติ

ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม สังคมโลกเวลาเกิดมา พอมาเป็นชาวพุทธก็บอกว่าถือพระพุทธศาสนาตามพ่อตามแม่ เวลาลงทะเบียนบ้าน ทะเบียนบ้านว่าเป็นชาวพุทธ เป็นชาวพุทธแล้วใช้ชีวิตสมกับคำสั่งสอนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไหม ถ้าสมกับคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธมามกะ เราจะต้องมีความกตัญญูกตเวทิตกับคนที่มีบุญคุณต่อเรา เราเกิดมาจากพ่อจากแม่ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ เวลาเราดำรงชีวิตของเรา เรามีศีล ๕ ศีล ๕ ไม่เบียดเบียนคน ไม่ลักทรัพย์ของใคร ไม่ผิดลูกเมียใคร ไม่พูดโกหก แล้วก็ไม่ได้มั่วเมา

แต่ในปัจจุบัน สินค้าที่ทำได้กำไรมาก สิ่งนั้นมีแต่เรื่องยาเสพติดทั้งนั้นนะ แต่ถ้าเราเป็นชาวพุทธ สิ่งนี้ทำไมเราทำไม่ได้ สิ่งนี้ทำไมเราเอามาดำรงชีวิตเราไม่ได้ละ สิ่งที่ดีดำรงชีวิตได้ เรามาบวชพระๆ เวลาเราเห็นภัยในวิภวสงสาร เรามาบวชพระ บวชพระขึ้นมา พระนี้มีศีล ๒๒๗ ถ้ามีศีล ๒๒๗ ทำสิ่งใดจะผิดไปหมดเลย ถ้าผิดไปหมด สิ่งที่ทำนุ่ก็จะผิด ทำนี้ก็จะผิดไป

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา เราตั้งสติของเราไว้ รักษาใจของเรา ไม่มีเจตนา ไม่ต้องการทำความผิดสิ่งใด แล้วมีการศึกษา เวลาศึกษา เวลาพระบวชใหม่แล้วเขาต้องให้มีการศึกษานักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก เวลาศึกษาขึ้นมาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาให้เข้าใจไป ถ้าเราไม่เข้าใจเรื่องกฎข้อบังคับ เราจะวางตัวอย่างไร ถ้าเป็นทางโลกเขา เป็นฆราวาสเขาก็มีศีล ๕ เวลาเป็นพระเราก็มีศีล ๒๒๗ เวลาศีล ๒๒๗ ขึ้นมา ศึกษา

ศีลธรรมขึ้นมาแล้ว แล้วถึง เราจะทำอะไรๆ มันวิตกกังวลไปหมด เพราะข้อบังคับมันมากมายมหาศาลเลย

แต่เราศึกษามา ศึกษามาเป็นแนวทาง ศึกษาว่านี่ข้อบังคับ ศีล ถ้าฝึดศีลเป็นอาบัติๆ เราจะไม่ฝึดศีล ถ้าเราไม่ฝึดศีล มันฝึดหัดใจตัวเองแล้ว ฝึดหัดใจตัวเองเพราะเรามีศรัทธามีความเชื่อ ใซ้ใหม่ ถ้าเรามีศรัทธามีความเชื่อในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเรามีศรัทธาความเชื่อ เราเชื่อ เพราะเชื่อ ศรัทธาความเชื่อมันตั้งมั่น ตั้งมั่น เราจะทำตามใจ ถ้าคนมีศรัทธาความเชื่อ เรื่องศีลเรื่องธรรมจะเคารพบูชา ถ้าเคารพแล้วมันจะทำ

แต่ถ้าคนไม่เชื่อ ศึกษามาแล้วมันจะเป็นไปได้อย่างไร ปฏิบัติแล้วมันจะมีแต่ความลำบาก เปล่า ปฏิบัติไปแล้วมันจะมีความจริงในหัวใจบ้างหรือเปล่า ปฏิบัติแล้วจะมีผลใหม่ พอไม่เชื่อ ขึ้นมา ไม่เชื่อก็ล้มเล เกิดความล้มเลสงสัย ความล้มเลสงสัยก็ลุ่มๆ คลำๆ ลุ่มๆ คลำๆ ก็ทำฝึดบ้าง ทำถูกบ้าง พอทำฝึดบ้างทำถูกบ้างก็ดินพอกหางหมู มันก็มีความฝึดมากต่อเนื่องกันไป มันก็พอกพูนไป พอกพูนไป ย้ำคิดย้ำทำจนเป็นจริตเป็นนิสัย เร่ๆ ร่อนๆ อย่างนั้นนะ เพราะไม่มีศรัทธาไม่มีความเชื่อ ไม่นั่นคงใจ

แต่ถ้าเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วมีศรัทธามีความเชื่อ ถ้ามีความเชื่อ บุญกุศลมีนะ เวลาทำทานขึ้นมามันก็มีบุญกุศล เวลารักษาศีล กลิ่นของศีลหอมทวนลม ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะย่อมคุ้มครอง เวลาเราถือศีล เรามีศีลความปกติของใจ ถ้าใจมันปกติ ทำแต่คุณงามความดี ธรรมะจะคุ้มครอง ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ นะ คนทำคุณงามความดี ถ้ามีความขาดตกบกพร่องไปก็มีคนเมตตาเมตตาคนกรุณาจะช่วยเหลือ นี้คนทำดี คนทำดี เขาไว้วางใจ คนไว้วางใจ ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้

แต่เราเห็นว่าคนดีๆ เขาก็เป็นคนดี แต่ทำไมเขาทำแล้วชีวิตเขาลุ่มๆ ดอนๆ ละ

ชีวิตของเขาลุ่มๆ ดอนๆ นั้นมันก็เป็นกรรมเก่ากรรมใหม่ คนเรามีการสร้างเวรสร้างกรรมมานะ มีเวรมีกรรมมา ทำสิ่งใดถ้าสร้างเวรสร้างกรรม กรรมเก่า ถ้ากรรมเก่า ทำสิ่งใดมันโอกาสและจังหวะ คือวาสนาของตนมันไม่สมบูรณ์ ไม่พร้อม ถ้าอำนาจวาสนาของตนสมบูรณ์ มันพร้อม ทำสิ่งใดประสบความสำเร็จ ทำสิ่งใด ทำคุณงามความดี เราทำคุณงามความดีไว้เป็นพื้นฐาน นี้พูดถึงการศึกษา ศึกษาแล้วถ้าประพฤติปฏิบัติก็เป็นความจริง ถ้าเป็นความจริง เราประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน

คุณสังคมทางโลกเขาลี เวลาบอกว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ธรรมะละเอียดอ่อนลึกซึ้งยิ่งนัก จะสอนใครได้อย่างไร แต่เพราะการสร้างอำนาจวาสนามาเป็นองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงวางธรรมวินัยนี้ไว้ พอวางธรรมวินัยนี้ไว้ บรรพบุรุษของเราเป็นผู้มีปัญญา นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ มันก็เป็นประเพณีวัฒนธรรม ถ้าเป็น ประเพณีวัฒนธรรม ในวัฒนธรรมของชาวพุทธ ให้มีความเสียสละ ให้มีความเมตตาต่อกัน ให้มี ต่างๆ จิตใจลึกๆ แล้วอยากทำความดีทั้งนั้นนะ แต่กลัวโดนหลอก ทำไปแล้วเราจะโดน เขาหลอก มันไว้ใจใครไม่ได้ไง มันเลยไม่กล้าทำอะไรเลย แต่ถ้าเราคิดว่าทุกคนเป็นคนดีหมด ทุกคนเป็นคนดี เราก็อยากทำความดีทั้งนั้นนะ ทุกคนปรารถนาดี ทุกคนอยากสร้างคุณ งามความดี แต่ที่เราไม่กล้าทำๆ เพราะเราไว้ใจใครไม่ได้ไง มันไว้ใจใครไม่ได้ นี่ประเพณี วัฒนธรรม

ฉะนั้น เวลาศึกษามา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึงมัชฌิมาปฏิปทา ทางสาย กลางๆ ใจ ทางสายกลาง พอเราศึกษามา ศึกษาทางโลก กลางของกิเลส ถ้าพอใจมันก็ว่าเป็นกลาง เวลาที่มีประเพณีวัฒนธรรม ศึกษาอย่างไรก็ว่าสิ่งนั้นเป็นกลางๆ อันนั้นเป็นประเพณีวัฒนธรรม นะ ประเพณีวัฒนธรรมให้เรามีการกระทำ ถ้าเราเสียสละทาน วัฒนธรรมทำบุญกุศล เราทำอะไร ขึ้นมามันเป็นวัฒนธรรม ถ้าวัฒนธรรม ทำแล้วกลิ่นของศีลหอมทวนลมใจ นี่ฝึกหัด คนเราจะดี เพราะหน้าที่การงาน ใครรับผิดชอบ ใครทำงานสิ่งใด คนนั้น มันวัดหัวใจว่าหัวใจเขารับผิดชอบต่อ มากแค่ไหน วัฒนธรรมประเพณีก็เหมือนกัน ถ้าวัฒนธรรมประเพณีเขามีศรัทธามีความเชื่อของ เขา เขาก็ทำความมั่นคงของเขา เขาทำความซุ่มซ่อนของเขา เขาทำของเขา นี่วัฒนธรรม

ทางสายกลางๆ ใครทำความถูกต้อง ใครหยาบใครละเอียดต่างๆ มันเป็นกลางของกิเลส ใจ ถ้ากิเลสมันพอใจมันก็ว่าเป็นกลาง ถ้ากิเลสมันไม่พอใจ มันขัดข้องขึ้นมา มันก็ไม่เป็นกลาง แล้วจิตใจคนหยาบคนละเอียดก็แตกต่างกัน นี่กลางของกิเลส แล้วประเพณีวัฒนธรรมแต่ละที่ แต่ละพื้นที่มันก็ไม่เหมือนกัน แล้วเวลาคิดขึ้นมามันก็เห็นแก่ตัว นี่กิเลสเวลาอยู่ในตัวของตัวเอง ทำสิ่งใดก็ไม่ได้ทั้งนั้นนะเวลามันตระหนี่ถี่เหนียวขึ้นมา นี่ถ้าทางสายกลางของคนอื่น

แล้วทางสายกลางของเรา เราไม่ทำแบบนั้น เราเห็นแก่ตัว เราจะเอาแต่ความ สะดวกสบายของเรา เรามักง่ายของเรา บุญกุศลทุกคนก็ทำแล้ว สมบัติที่เป็นสาธารณะ ใครๆ ก็ ทำไว้พร้อมแล้ว เราก็ใช้สอยของเราไป ดีเสียอีก เพราะว่าเราสะดวกเราสบาย เราได้ใช้สิ่งที่เป็น

น้ำพักน้ำแรงของคนอื่นที่เขาทำไว้ให้ เราเป็นคนที่มีความสุขความสบาย นั้นเวลาคิดแบบกลางกิเลส

แต่เป็นความจริงไม่เป็นแบบนี้ ใครทำอะไรได้อย่างนั้น คนที่เขาทำเขาได้บุญกุศล สิ่งที่เขาสร้างสมบัติสาธารณะไว้ให้กับสังคม แล้วใครได้ไปใช้สอยของเขา เขาได้ใช้น้ำพักน้ำแรงของเขาทั้งนั้นนะ

เวลาในสมัยพุทธกาลนะ เทวดามาดามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกว่าพระอินทร์มีหรือเปล่า สิ่งที่นรกสวรรค์มีจริงหรือเปล่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า เธออย่าถามเลยว่าพระอินทร์หรือเทวดามีหรือเปล่า วิธีการให้เป็นพระอินทร์ วิธีการที่เราไปเกิดเป็นเทวดา เรายังรู้เลย

แล้วทำอย่างไรล่ะ

สร้างสมบัติสาธารณะ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์กับสังคม สิ่งที่ประชาชนเขาได้ใช้สอย เวลาเราทำประโยชน์สาธารณะ เขาใช้ของเรา เขาใช้ของเรา เวลาตายไป ถ้าเขาทำคุณงามความดี เขาเป็นคนดีด้วย เขาทำบุญกุศลของเขาด้วย เวลาเขาตายไปเขาไปเกิดเป็นเทวดาเหมือนกัน แต่เพราะเขาใช้สอยของเรา เราเป็นพระอินทร์ เราเป็นผู้ปกครอง เราเป็นหัวหน้าใจ สิ่งที่ทำ ถ้าเราไปใช้ของเขาแล้วเรามีอำนาจวาสนาของเรา ตายไปตกนรกอเวจีเพราะเราใช้แต่ของคนอื่น เราไม่มีสมบัติอะไรเป็นของเราเลย นี่พูดถึงทางวิญญะนะ ผลของวิญญะเป็นแบบนี้ ใครทำใครได้

ใครไม่ทำอะไร เราใช้แต่ของคนอื่น ใช้แต่ของของเขา แล้วเวลาไปไหนก็อนุโมทนาทานๆ เวลาเราน้อยเนื้อต่ำใจนะว่าคนนั้นเขามีสมบัติพัสถาน เขาจะทำบุญกุศลของเขา เขาทำด้วยความพอใจของเขา เรานี้เป็นคนขาดตกบกพร่อง เราทำอะไรไม่ได้เลย เห็นเขาทำอะไรเราอนุโมทนาไปกับเขา เราได้บุญทั้งนั้นนะ นี้อุโมทนาทาน แต่ใจมันไม่เป็นอย่างนั้นสิ ใจเวลามันน้อยเนื้อต่ำใจขึ้นมาแล้วมันก็ว่าเราไม่มีอำนาจวาสนา ทำสิ่งใดมันพาลไปเลย มันเป็นคนพาลไปเลย

ถ้าเป็นกลางกิเลส เราอ้าง กิเลสมันอ้างเล่ห์บอกว่าทางสายกลางๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนทางสายกลาง แล้วเราก็มีสติมีปัญญาของเรา ทางสายกลางของเรา เราก็คิดของเราประสาของเราไป นี่ทางสายกลาง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสธรรมขึ้นมา มันละเอียดลึกซึ้ง “จะสอนใคร ได้อย่างไร จะสอนใครได้อย่างไร” แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาจะรู้ สัตว์ชั้นสัตว์ สอน วางธรรมและวินัย วางประเพณีวัฒนธรรมให้เขาศึกษาขึ้นมา ถ้าใครศึกษา ก็ได้อะไรนี้ เอาข้อวัตรปฏิบัติ เอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเครื่องดำเนิน เป็นเครื่องดำเนินของชาวพุทธ นิสัยของชาวพุทธ ชาวพุทธต้องแสดงออกด้วยการนับถือศาสนา การนับถือศาสนาพุทธนะ ถ้านับถือศาสนาแล้วมีศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ถึงเวลาประเพณี ถึงคราววันสำคัญในพระพุทธศาสนา เราจะทำบุญกุศลของเรา เราระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราระลึกถึง ให้มีบุญกุศล ให้เข้าสู่กระแส นวัตกรรมของชาวพุทธไป

ทางสายกลางๆ เขาว่าธรรมของเขาทางสายกลาง แต่กิเลสของคนที่มีมันเห็นแก่ตัวมันว่า กลางอย่างไรล่ะ มันยังเอารัดเอาเปรียบตัวเอง เอารัดเอาเปรียบ ทำลายตนเองทั้งนั้นนะ ทำลายคุณ งามความดี ทำลายสิ่งที่เราจะปรารถนาของเราให้เข้าสู่สัจจะความจริง นี่พูดถึงว่ากลางของกิเลส แล้วเวลาเราออกมาประพฤติปฏิบัติล่ะ เราออกประพฤติปฏิบัติขึ้นมา คนมีศรัทธามีความเชื่อ อยากประพฤติปฏิบัติ ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีศรัทธา อยากจะมีการ กระทำ ก็แสวงหา ถ้าแสวงหานั้น มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของเรา จิตนินัยมันชอบสิ่งใด มัน ปรารถนาสิ่งใด จะประพฤติปฏิบัติ

เวลาปฏิบัติขึ้นไป คุณ ประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ เวลาเราเห็นครูบาอาจารย์ที่ ประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงแล้วเราก็เคารพศรัทธาของเรา เวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติเราเข้า ไม่ได้ถึงครูบาอาจารย์ที่ท่านทำเพราะเรากลัวใจ เรากลัวว่าท่านทำเข้มแข็ง ท่านทำด้วยความเข้มข้น ท่านทำอย่างไร เราทำไม่ได้ เราก็อยู่ที่ชายขอบไปก่อน เวลาอยู่ที่ชายขอบไปก่อน ก็เชื่อฟังกัน โดยสังคมภายนอก แล้วก็ชักจูงกันไป

เวลาปฏิบัติขึ้นมา เวลาปฏิบัติ ถ้ากลางของความคิด กลางของกิเลสมันก็ไปอย่างหนึ่ง เวลาทางสายกลาง กลางของกิเลสมันก็เป็นวิญญูะ ผลของวิญญูะเป็นบุญกุศลเป็นบาปอกุศลที่ทำ ขึ้นมานี้เป็นกลางของกิเลส ใครจะได้ผลมากได้ผลน้อยก็ผลของวิญญูะ มันก็เวียนว่ายตายเกิดไป ทั่วนั้นนะ

แต่เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติ จะพ้นจากทุกข์ๆ ที่เราฟังธรรมขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วมีศรัทธาความเชื่อ เราจะประพฤติปฏิบัติ แล้วถ้าปฏิบัติมันก็เป็นกลางของ

ความคิดใจ เวลาความคิดเราคิดว่าเป็นทางสายกลางๆ เวลาเราปฏิบัติก็ไปปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติต่างๆ เขาก็บอกเลย บอกว่าสิ่งที่ว่าทางสายกลางมันคือการปล่อยวาง ถ้าเป็นความว่างก็ไม่ต้องทำอะไรเลย ปฏิเสธทุกอย่าง ปฏิเสธความคิด ปฏิเสธของเรา ไม่ต้องทำอะไรเลยมันก็เป็นกลาง นี่เป็นกลางในความคิด ถ้าเป็นกลางอย่างนั้น กลางที่ไม่ได้ทำอะไรเลย

ความรู้สึกนึกคิดมันคิดไปอย่างนั้นนะ แต่เวลาที่ฝ่ายที่ว่าเขากำหนด กำหนดว่ารู้ตัวทั่วพร้อม เขาจะรู้ตัวหมด กำหนดจิตไว้ กำหนดจิตว่าให้มันรู้เท่าทัน พอรู้เท่าทันมันก็รู้เป้าหมาย เป้าหมายคือว่ามันเป็นหนึ่งในอย่างนั้นนะ ถ้ามันเป็นหนึ่งในอย่างนั้น เขาว่าเขามีความสุขของเขา นี่กลางของใคร ถ้ากลางในความคิดมันก็เป็นกลางอย่างนั้น

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัตินะ เวลาประพฤติปฏิบัติที่ครูบาอาจารย์ของเรายังปฏิบัติไม่ถึงที่สุดแห่งทุกข์ เขาจะไม่รู้ถึงว่าจิตเวลามันสงบไปแล้ว เวลาขกขึ้นสู่วิปัสสนามันจะเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไปได้อย่างไร

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าสิ่งที่วิมุตติสุขมันลึกซึ้ง มันละเอียดอ่อนเกินไป จนท่านทอดธุระว่ามันจะสอนกันได้อย่างไรๆ จนพรหมมานิมนต์ แต่ท่านก็รู้ว่ามันมีผู้ที่จะทำได้ อยู่ก็มี แต่มันละเอียดลึกซึ้งจนที่ว่าคนจะเข้ามาถึงได้ยาก

ฉะนั้น เวลาที่เขามาปฏิบัติ กลางในความคิด ความคิดมันก็คิดโดยกิเลสตัณหาทะยานอยาก เวลาภาวนาไป กำหนดสิ่งใดก็แล้วแต่ เวลามันตกลงสู่ภวังค์ ถ้ามันลงสู่ภวังค์ ลงสู่ภวังค์มันกลางอะไรนะ ถ้ามันลงสู่ภวังค์ เราขาดสติ ถ้ามันกลางลงสู่ภวังค์มันก็เป็นมิจจา มันเป็นมิจจา มันก็เข้าไปสู่ความรู้สึกอย่างนั้น เข้าสู่สภาวะแบบนั้น ทำภาวนาเท่าไรมันก็ไปตกสู่อย่างนั้น

แต่ถ้าคนที่มึสติ มีสติกำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เวลามันออกรู้ละ ถ้ามันกลางสู่ความคิด เวลาเป็นฌานโลกีย์ ไปรู้สิ่งใดก็แล้วแต่ ไปรู้ไปเห็นสิ่งใดก็แล้วแต่ มันส่งออกทั้งนั้นนะ มันส่งออกไป คูสิ เวลาเข้าฌานสมาบัติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเจ้าชายสิทธัตถะไปเรียนกับอุทกดาบส อาฬารดาบส สมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘ เขารู้วาระจิตนะ อภิญญา ๕ แต่ถึงที่สุดถ้ามีครูบาอาจารย์นะ อภิญญาน้อมเข้ามาให้มันสู่มรรค

เวลาอภิญญา ๖ เขาบอกว่ารู้ว่าสิ้นสุดแห่งทุกข์ แล้วมันสิ้นสุดแห่งทุกข์อย่างไรล่ะถ้ามันไม่มีมรรค แล้วเวลามันมีมรรค ขิปปาภิญญาที่เขาปฏิบัติง่ายรู้ง่าย เขาก็ต้องมีสติมีปัญญาของเขา เขาก็ต้องเข้าสู่มรรค นี่ถ้าเข้าสู่มรรค

แต่ถ้ามันไม่เข้าสู่มรรคล่ะ เวลากำหนดพุทโธแล้วจิตมันไปรู้ ถ้าไปรู้ไปเห็นนะ มันเป็นความมหัศจรรย์ ไปเห็นเทวดา เห็นอินทร์ เห็นพรหม คูลี ไปศึกษาได้ ไปต่างๆ ได้ ถ้าคนขาดสติ คนที่ไม่มีวิฤทธิภาวะไปเจอสิ่งนี้ มันก็ว่าสิ่งนี้เป็นการภวณา ไปรู้ไปเห็นเขา ผู้วิเศษไง ถ้ารู้เห็นสิ่งใดมันก็เป็นความมหัศจรรย์ มหัศจรรย์แบบจิตที่มันรู้ณะ แต่ถ้ามันขาดสติ เวลามันไป มันหลงไป พอหลงไป เกิดความตกใจ เกิดความกลัวต่างๆ ขึ้นมา นี่กลางของความคิด ถ้ากลางของความคิด คิดว่าอย่างนี้เป็นการภวณา

แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์นะ ท่านจะบอกว่าให้ตั้งสติไว้ ให้กำหนดพุทโธ ให้ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ให้เข้ามาสู่กลางดวงใจ ถ้ากลางดวงใจนะ ทุกคนกำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เข้าสู่ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ ถ้าเข้าสู่สมาธิได้ ถ้าทำกลางดวงใจ เพราะการประพฤติปฏิบัติ เขาหาใจของเขาไม่เจอ ถ้าเขาหาใจของเขาไม่เจอ นี่จิตส่งออก เวลาจิตส่งออก ส่งออกเพราะอะไร โดยธรรมชาติของเรา เราเกิดมาเราพูดได้ ไหม เรามีความรู้สึกไหม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อายตนะรับรู้ในการรับรู้สุขทุกข์ต่างๆ มันรับรู้ได้ไหม? มันรับรู้ได้อยู่แล้วถ้าเรามีจิต

โดยปกติ ไม่ใช่คนเขี้ยวเข็ญ เป็นไปเป็นบ้า สิ่งนั้นเขาสื่อสารความหมายไม่ได้เพราะเขาขาดสติ แต่ถ้าเราเป็นคนปกติ เรามีสติ แล้วประสาทเราเป็นปกติ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจมันสื่อความหมายได้ทั้งนั้นนะ แล้วเวลาจิตมันสงบเข้าไป ถ้าจิตมันสงบแล้วถ้ามันออกรู้ของมัน มันไปรู้ไปเห็นต่างๆ ถ้าคนมีจิตนิสัยมันจะออกรู้เช่นนั้น

แต่ถ้าคนไม่มีจิตนิสัย เวลาพุทโธๆ ไปแล้วมันก็ไปว่างๆ ว่างๆ...ว่างๆ อันนี้มันว่างๆ อยู่ระหว่างกลางความคิด เพราะมันรู้สึกไง มันยังรู้สึก มันยังคิดได้ นี่ท่ามกลางความคิด แต่ไม่ลงสู่กลางดวงใจ ไม่ลงสู่สัมมาสมาธิ

ถ้ามันยังระลึกได้ เวลาตกภวังค์ก็เหมือนกัน เวลาจิตถ้ามันตกภวังค์ มันหายไปเลย แต่เวลาสะดุ้งตื่น เวลาเราลุกขึ้นมา นั่นมันก็กลางแห่งความคิด มันไม่ใช่กลางดวงใจ ถ้ากลางดวงใจนะ ถ้าเรากำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันเข้าสู่กลางดวงใจ สัมมาสมาธิ ถ้าสัมมาสมาธิมันจะตื่นตื่นมาก คำว่า “ตื่นตื่นของเรา” มันสุขนะ

คู่มือ เวลาคนที่เขามั่งมีศรีสุข เวลาคนที่เขาติดดิน เขาใช้ชีวิตของเขาปกติ เขาใช้ชีวิตของเขาธรรมดา เขามีความสุขของเขา ใช้อื่นทุกชั้นคนจน เวลาเรามีเงินมีทอง เราพยายามจะใช้สอย เราพยายามจะใช้เป็นประโยชน์กับชีวิตของเรา แต่ขาดสติ หรือบริหารจัดการไม่เป็น นี่มันไม่เป็นประโยชน์หรอก

นี่ก็เหมือนกัน พอจิตมันเข้า มันจะเป็นสัมมาสมาธิ มันติดดิน นี่ท่ามกลางดวงใจ ถ้ากลางดวงใจ ดวงใจของเราเอง แล้วเรามีสติสัมปชัญญะ มันมีความสงบ มันมีสติ แล้วมันไม่ส่งออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ ถ้ามันส่งออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ เรามีสติยับยั้งไว้ ถ้าคนที่จริตนิสัยเป็นอย่างนั้นเวลา มันส่งออกไป ส่งออกไปรับรู้สิ่งใดก็แล้วแต่ เรากำหนดพุทโธๆ ชัดๆ ดึงกลับมา ราฟึงก็ได้ น้อมกลับมา น้อมใจกลับมา น้อมใจกลับมาสู่ตัวเรา น้อมใจกลับมาสู่ตัวเรา อย่าส่งออกไปอย่างนั้น ถ้าส่งออกไปอย่างนั้น

เด็กน้อย เด็กน้อยเอาไปปล่อยไว้ที่ไหนก็จะหลงทาง เพราะเด็กน้อยไม่ชำนาญทาง ผู้ใหญ่ เขามีความชำนาญทางแล้ว ใครจะไปถูกระปะบังที่ไหน เขาไปด้วยตัวเองได้ จิตของเรา เราฝึกหัดใหม่ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เรากำหนดพุทโธของเรา ถ้ามันสงบเข้ามามันเหมือนเด็กน้อย เพราะถ้าเป็นสมาธิ ถ้าจิตมันสงบ เราก็แปลกใจว่าอารมณ์อย่างนี้คืออะไร อารมณ์อย่างนี้ว่าสงบแล้วมันจะเข่าใจ พอเข่าใจ เวลาออกมา เวลามันคลายตัวก็ออกมาสู่อารมณ์ปกติ แล้วเวลาจะกำหนดพุทโธเข้าไปใหม่ นี่เด็กน้อย ฝึกหัดจนมีความชำนาญ ถ้ามันฝึกหัดมันชำนาญได้ เข้าไปสู่กลางดวงใจ กลางดวงใจคือเข้ามาสู่จิตของเรา ถ้าเข้ามาสู่จิตของเรา สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิมันจะมีความสุข ความสุขนะ ความสุขที่ว่ามันเป็นสิ่งแปลกประหลาดมหัศจรรย์

เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอกนะ เวลาท่านกำหนดพุทโธๆ เวลามันรวมได้ มันมหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์จนเชื่อในธรรม เชื่อในสังฆธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่ามีจริง แต่ถ้าเรายังไม่ได้เข้าไปสัมผัส เรามีแต่จินตนาการ มีแต่ความรู้สึกลึกซึ้ง ถ้าคิดออกมา ท่ามกลางกิเลส ถ้ากลางความคิดของเราก็กกลางโดยวิทยาศาสตร์ไว้ ด้วยปัญญาของเรา คิดแยกแยะของเรา แล้วก็ปฏิเสธต่างๆ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนทางสายกลาง ทางสายกลางเราก็ปล่อยวางให้หมด กลางโดยไม่ทำอะไรเลย ปล่อยวางๆ

แล้วอารมณ์ล่ะ พอปล่อยวางแล้วมันก็เว้งว่าง มันก็ว่างของมัน มันเว้งว่างว่างของมันนะ แต่มันว่างในท่ามกลางของความคิดใจ มันไม่ใช่ท่ามกลางความเป็นจริง มันท่ามกลางสู่ความคิด

ความคิดของเราไง เพราะเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราก็บอกว่า เราจะทำใจเราให้เป็นกลาง เราไม่ยอมไปอดีตอนาคต เราทำใจเราให้เป็นกลาง เราไม่ยอมสู่ความสุขความทุกข์ เราจะเป็นอย่างพอเป็นกลางขึ้นมา นี่กลางอยู่ความคิด แล้วมันเป็นจริงไหม เพราะด้วยการใช้ความคิดว่าเราจะปล่อยวาง เราจะไม่ทำ ไม่ทำสิ่งใดเลย ให้มันเป็นกลางขึ้นมา มันถึงไม่ทรมกลางดวงใจ

ถ้าทรมกลางดวงใจเพราะอะไร ปฏิสนธิจิต เกิดเป็นมนุษย์ เกิดในกำเนิด ๔ เกิดในน้ำครำ เกิดในโอปปาทิกะ เกิดในไข่ เกิดในครรภ์ การเกิด เกิดในวัฏฏะ เกิดมาเป็นคน กำเนิด ๔ อะไร พากเกิดละ ปฏิสนธิจิตพากเกิด จิตนี้พากเกิด เกิดมาเป็นเด็กน้อยพ่อแม่เลี้ยงดูมา ดูแลรักษามาจนเราเติบโตขึ้นมา พอเราเติบโตขึ้นมา เรามีความรู้สึกนึกคิดมาตลอด ถ้าเรามีความรู้สึกนึกคิดมาตลอด สิ่งนี้ปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติ มันมีบุญ มีบาป บุญกุศลทำสิ่งใดประสบความสำเร็จ มันก็มีความสุขความสงบของมัน ถ้าทำสิ่งใดขาดตกบกพร่องมันก็มีความสุขของมัน

ความสุขความทุกข์มันก็มีประจำหัวใจทั้งนั้นนะ ความรู้สึกนึกคิดสิ่งนี้มี ถ้าความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ เวลาเรามีศรัทธามีความเชื่อ เราจะลงทรมกลางดวงใจของเรา ถ้าลงทรมกลางดวงใจของเรา ดวงใจของเราเป็นอย่างไรละ สิ่งที่เป็นความคิด ความคิดเราก็ใช้ความคิดของเรามาตลอด ถ้าใช้ความคิด ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ใช้ความคิด แล้วความคิดมัน ปฏิเสธของมัน มันปล่อยวางๆ เข้ามา ปล่อยวางโดยไม่ทำสิ่งใดเลย ด้วยความมั่งง่ายเลย อย่างนี้มันเป็นโลกีย์ปัญญา มันเป็นปัญญาของทางโลกใจ มันเป็นปัญญาของสามัญสำนึกของมนุษย์

แต่ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ นั่นก็ทำความคิด ความคิดความเห็นไปศึกษากับเขา ทำตามสมาบัติอย่างไรก็ได้กับเขา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเขา มาแล้ว มันไม่ใช่ชำระล้างกิเลสสิ่งใดๆ เลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสำนึกในตัวเอง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสำนึกในตัวเอง เวลาจะประพฤติปฏิบัติ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้าและลมหายใจออก จะทำใจของตน เห็นใหม่

ทรมกลางดวงใจ กลางดวงใจคือกลางดวงความรู้สึกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลามันสงบระงับเข้ามา นี่มันทรมกลางดวงใจ แต่ยังมีกิเลสอยู่ บุพเพนิวาสานุสติญาณ เข้าไปถึงกลางดวงใจ พลังงานมันเข้าไปถึงข้อมูลเดิม ข้อมูลมันแสดงตัวออกมา แสดงตัวออกมานะ

เพราะยังไม่ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ยังทำสิ่งใดไม่ถูกต้อง ก็ตั้งรังกลับมาๆ รังกลับมาเพราะบุพเพนิวาสานุสติญาณส่งไปอดีตตลอด ส่งไปอดีตคือส่งเข้าไปในข้อมูลของใจ ใจที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไง ถ้าไม่มีต้นไม่มีปลายก็ตั้งกลับมา ตั้งกลับมา จตุปปาตญาณ มันยังออกไป ก็ตั้งกลับมา เวลาเกิดอัสวักขยญาณ ตั้งกลับมาที่นี้ ท่ามกลางดวงใจๆ ปฏิสนธิจิตนี้ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ตรัสรู้ที่นี้ มันสำรอกกายกิเลสออกที่นี้

แต่เวลาวางธรรมวินัยนี้ไว้ เห็นไหม เวลาเราศึกษา ท่ามกลางกิเลส เวลากลางกิเลส กิเลสก็แบ่งแยกเอา กิเลสมันก็พอใจและไม่พอใจ คนมีหยาบมีละเอียดก็คิดเอาตามความเห็นของตัวเอง แล้วประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แต่ถ้าทำคุณงามความดีมันก็เป็นความดีนั่นแหละ แต่มันจะได้ผลในปัจจุบันนี้ไหมละ

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา เราศึกษามาแล้วเวลาใช้ความคิดของเรามันก็ท่ามกลางของความคิด แต่ถ้าเรากำหนดพุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้าไป ถ้ามันท่ามกลางดวงใจ ท่ามกลางดวงใจจิตมันสงบไป จิตมีหลักมีเกณฑ์ไป ถ้าจิตมีหลักมีเกณฑ์ เวลามีครูมีอาจารย์ น้อมไป ถ้าเราไม่มีครูบาอาจารย์ เราศึกษาเทียบเคียงมาจากพระไตรปิฎก เวลาเทียบเคียงพระไตรปิฎก เขาบอกว่า “ปฏิบัติในแนวทางสติปัฏฐาน ๔ สติปัฏฐาน ๔” สติปัฏฐาน ๔ นั้นมันคิดเอาทั้งนั้นนะ เพราะอะไร เพราะมันท่ามกลางของความคิดไป ท่ามกลางความคิด ท่ามกลางกิเลส เพราะอะไร

เพราะคำว่า “กิเลส” กิเลสมันคืออะไร ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค กิเลสคือสมุทัย จิตเราจะทำท่ามกลางขนาดไหนมันก็มีสมุทัยเจือปนมาตลอด แต่ถ้ากำหนดพุทโธๆ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันมีสมุทัยไหมละ ถ้าสมุทัยมันสงบตัวลงเท่านั้นมันถึงเข้าไปสู่ท่ามกลางดวงใจได้ ถ้ามันเข้าสู่ท่ามกลางดวงใจได้มันมีความสุขนะ มันมีความสุข ความสุขเพราะอะไร เพราะว่ามันเป็นความมหัศจรรย์

ของที่เราไม่เคยลิ้มรส ของที่เราไม่เคยได้สัมผัส เราเคยแต่ลิ้มรสหญ้าปากคอก วัวที่มันกินหญ้าปากคอกมันก็เลือกของมันไป นี่ก็เหมือนกัน เราศึกษามาขนาดไหนก็แล้วแต่ มันศึกษามาผิวเผิน ความรู้ตึกของเราที่ผิวเผิน เราฟังครูบาอาจารย์ขึ้นมาเราก็จินตนาการไปในความคิด ความผิวเผินของจิต เพราะจิตนี้มันยังไม่ได้ลิ้มรสของธรรม

แต่ถ้าเรากำหนดพุทฺโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิที่เราจะทำอยู่นี้ แต่เราไปทำตามสังคมไป ทำตามสังคมตามเขาว่าไปก็ทำมกลางกิเลส ทำมกลางความคิดอย่างนั้นไป แต่ถ้าเราทำของเรา ถ้ามันทำมกลางดวงใจ ใครเป็นคนรู้ ใครเป็นคนรู้ทำมกลางดวงใจละ พุทฺโธๆ พุทฺโธแล้ว พุทฺโธจน เจริญ พุทฺโธแล้วมันไปไม่ได้ พุทฺโธสิ่งใด นั่นละ กิเลสมันต่อต้านทั้งนั้นนะ เพราะกิเลสของเรา เวลาพญามาร พญามารมันอยู่ในดวงใจของเรา แล้วเวลาเวียนว่ายตายเกิด คนเราก็ทำดีทำชั่วมา ทั้งนั้นนะ เวลาทำคุณงามความดีมาก็ได้เกิดเป็นมนุษย์ ทำคุณงามความดีก็ได้เกิดเป็นเทวดา เป็น อินทร์ เป็นพรหม แต่มันก็หมดยุขมันก็เวียนว่ายตายเกิด ถ้าเวียนว่ายตายเกิด คนทำบาป อกุศลมันก็ลงนรกอเวจีมันไป

แต่เวลาเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เพราะมนุษย์สมบัติ เราได้ทำคุณงามความดี เราได้เกิดมาเป็น มนุษย์ เวลาเกิดเป็นมนุษย์ ความรู้สึกนึกคิดของเราขึ้นมามันก็มีดีมีชั่วในหัวใจของเรา สิ่งที่เป็น มนุษย์ ถ้าสิ่งที่เป็นมนุษย์ มนุษย์สมบัติ เรามีศรัทธาความเชื่อ เราถึงได้มาประพฤติปฏิบัติ เรา ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราใช้ความรู้สึกนึกคิด ถ้าความรู้สึกนึกคิด กำหนดพุทฺโธๆ มันก็เป็น ความคิดเหมือนกัน ทำมกลางความคิดๆ

พุทฺโธก็เป็นทำมกลางความคิด แต่เราทำต่อเนื้อของเราไปไง เราทำต่อเนื้อของเราไป เราต้องการทำมกลางดวงใจ เราต้องการเข้าสู่ใจของเรา เราต้องเข้าสู่ความสงบระงับของเรา ถ้า เข้าสู่ความสงบระงับ พื้นฐาน สីล สมาธิ ปัญญา ถ้าปัญญาอย่างนี้มันเกิดขึ้น ปัญญาที่มันจะเกิด ขึ้นกับเรา ไม่ใช่ปัญญาที่กิเลสมันชักนำไป ทำมกลางความคิด ทำมกลางกิเลส เวลาทำขึ้นมา จิต มันมีกำลัง ถ้าคนเราสบายใจ สบายใจมันก็สดชื่น คนเรามีความเครียดมันก็มีความทุกข์ร้อน เรา ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วเราวางใจ เราคิดว่าเราไม่ทำ เราปฏิเสธไม่ ทำ ไม่ต้องทำอะไรเลย เราใช้ความคิดจะวางให้ได้ แบบทางสายกลางๆ มันก็มีผลตอบสนอง อย่างนั้นแหละ ทำมกลางความคิดมันก็มีผลตอบสนอง มันส่งออกทั้งนั้นนะ มันเป็นโลกีย์ปัญญา

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา ทำมกลางดวงใจๆ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ ทำมกลางดวงใจมันจะลงได้หรือลงไม่ได้ ถ้าลงได้ ลงไปแล้วทำต่อไปมันก็ไม่ได้อีก ถ้า ไม่ได้อีก เราก็ฝึกหัดของเราให้มันมีกำลัง ถ้ามีกำลังมีกำลังแล้วเมื่อไหร่จะได้ใช้ปัญญา เมื่อไหร่จะได้ใช้ปัญญาละ ถ้าปัญญาอบรมสมาธิมันเป็นปัญญาอยู่แล้ว เพราะทำทานก็ต้องมี ปัญญา ถ้าคนมีปัญญาเขาเลือกของเขา

ที่เราลงใจ ที่เราลงใจนะ ที่ไหนเราลงใจเราทำที่นั่น แล้วที่มันแปลกประหลาดมหัศจรรย์ เราก็ใช้ปัญญาของเราแยกแยะได้ เห็นใหม่ ทำทานก็ต้องมีปัญญา รักษาศีลก็ต้องมีปัญญา มีปัญญารักษาศีล ศีลคือความปกติของใจ แต่เวลากิเลสมันฟุ้งซ่าน นุ่นก็ผิด นึกก็ผิด มันวิตกกังวลไปหมดเลย

เราถือศีลเพื่อความรอบคอบ เราไม่ได้ถือศีลให้มันวิตกกังวล เราไม่ได้ถือศีลให้เราทำอะไรไม่ได้เลย เราทำสิ่งใดก็ได้ มีเจตนาที่ว่าเราไม่ทำผิดศีล เราใช้ปัญญาของเรา อธิศีลคือศีลเกิดจากใจ มันเกิดจากความรู้สึกเลย อารานาศีล ถ้าไม่มั่นใจก็ขออาราธนาจากพระ วิรติเอา ถ้าเรามีความมั่นคงขึ้นมา เราวิรติเอาเลย ถ้าเราผิดพลาดไป อ้าว! ผิดพลาดแล้ว เราสำนึกผิดแล้วเราจะตั้งใจทำให้ถูกต้อง นี่วิรติเอา ถ้าเป็นอธิศีล ศีลเกิดจากในหัวใจ

เวลาทาน ศีล ก็ต้องใช้ปัญญา แล้วเวลาใช้ปัญญาอบรมสมาธิเราก็ต้องใช้ปัญญา เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาทุกคนก็ว่ามีปัญญา เวลาไปศึกษา ทามกลางกิเลสก็กิเลสมันดึงไป นุ่นก็ว่า ทามกลาง นุ่นก็ศาสนาพุทธ นี่ก็องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน นั่นก็พุทธพจน์ ก็ว่ากันไป ว่ากันไป เพราะว่าพระไตรปิฎก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยนี้เป็นสมบัติสาธารณะ ฝากมรดกธรรมไว้กับบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แล้วมันก็อยู่ที่วุฒิกวาระ อุบาสก อุบาสิกาที่ไหนที่เขาทำแล้วเขามีประโยชน์ของเขา เขาทำแล้วมีสัจจะความจริงขึ้นมา เขาจะเอาหัวใจของเขาเป็นตัวตั้ง

เวลาครูบาอาจารย์เทศนาว่าการก็เทศนาว่าการจากประสบการณ์ทั้งนั้นนะ ประสบการณ์ที่มันล้มลุกคลุกคลานมาอย่างไร ล้มลุกคลุกคลานแล้วถ้ามันยืนตัวขึ้นมาได้แล้วมันปฏิบัติได้ อันนั้นสิมันมีคุณธรรม แต่ถ้าประสบการณ์ ประสบการณ์ล้มลุกคลุกคลานอยู่อย่างนั้น แล้วตัวเองก็ไม่มีคุณธรรม ตัวเองก็ทำอะไรไม่เป็นความจริงขึ้นมา แต่เวลาพูดก็บอกพูดพุทธพจน์ๆ พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ๆ พระพุทธเจ้าก็สอนอยู่แล้ว ถ้าสอนอยู่แล้ว ถ้าทำแล้วเป็นจริงขึ้นมาใหม่ละ

ถ้ามันจะเป็นจริงขึ้นมา ทามกลางดวงใจ ถ้ากลางดวงใจมันจะมีความสุข มีความสุข คนที่มีความสุข คนที่มีความสดชื่น คนที่มีความสุขความสดชื่น เขาก็สามารถจะทำงานของเขาขึ้นมาได้ คนที่ไม่มีมีความสุขไม่มีความสดชื่น เราไม่มีทุน เราอยากทำธุรกิจการค้า เราไม่มีทุน เราทำ

อย่างไรละ เราก็สู้มเขามาทั้งนั้นนะ เรามีโอกาส เรามีไอเดีย เราทำอะไรเรามีปัญญา ฉะนั้น ถ้าเราไม่มีทุนเราก็สู้มเขา

นี่ก็เหมือนกัน เวลาทำกลางกิเลส ทำกลางความคิด เราไม่มีทุน ไม่มีทุนคือว่าไม่มีจิต ไม่มีจิต คนไม่มีจิตได้ไหม คนไม่มีจิตก็หุนยนต์ไง หุนยนต์ไม่มีชีวิต มันไม่มีจิต คนเรามีจิตมันถึงเป็นมนุษย์ แต่ถ้าคำว่า “ไม่มีจิต” ไม่มีจิตคือว่าจิตมันไม่สงบไง จิตมันไม่เป็นเอกเทศไง จิตมันมีสถานะของสมุทัยที่ครอบงำอยู่ไง มนุษย์มันมีวิชา มีความไม่รู้ตัวตนอยู่ เราศึกษาปัญญา ศึกษาวิชาชีพ ศึกษาทางวิชาการทั้งหมด เราศึกษานี้เราส่งออกไปศึกษา แต่ตัวเองอยู่ไหน

ศึกษามาเพราะอะไร เพราะคำว่า “เกิดเป็นมนุษย์” เพราะมนุษย์มีกายกับใจ เพราะมีหัวใจ มีความรู้สึกอันนี้ มันถึงมีพลังงานสั่งสมอง สั่งเส้นประสาททำทุกอย่างที่จิตมันต้องการ ที่จิตมันปรารถนา ที่กิเลสมันครอบงำด้วย

ฉะนั้น เวลาบอกว่าสิ่งที่มันไม่มีจิตๆ ตรงไหนมันไม่มีจิต

มันมีจิต มีจิตในสถานะของมนุษย์ มนุษย์เป็นปุถุชน ถ้าคนที่เป็นสมาธิ สมาธิสั้น เขาก็ทำอะไรสิ่งใดขาดตกบกพร่อง คนที่เขามีสมาธิ สมาธิของอะไร? สมาธิของปุถุชนไง สมาธิของสามัญญสำนักไง นี่สมาธิอย่างนี้ แล้วเวลาศีล สมาธิ ปัญญา สมาธิอย่างนี้ใหม่ สมาธิเราทำอย่างนี้ใหม่ ถ้ามีสมาธิอย่างนี้มันมีสติ สมาธิอย่างนี้มันก็สำนึกถึงชีวิตของเรา ถ้าสำนึกถึงชีวิตของเราเรามีสมาธิ เราทำอะไรก็ประสบความสำเร็จ เราขาดสมาธิ สมาธิเราสั้น เราทำอะไรมันก็พลั้งเผลอไป ทำสิ่งใดมันก็ขาดตกบกพร่อง สมาธิอย่างนี้สมาธิของปุถุชน สมาธิของคนที่ยังมีสติที่ยังครองตัวเราเป็นมนุษย์ปกติได้

แต่ถ้ามันขาดสติๆ มันก็เหมือนคนที่ขาดสติ ก็คนบ้าไง คนบ้าคนบ้าเขามีจิตของเขาเหมือนกัน แต่เขาขาดสติของเขาไป มันก็ขาดสติ มันก็ควบคุมตัวเองไม่ได้ ทำสิ่งใดก็ทำแต่สัญชาตญาณของเขา

ฉะนั้น ปุถุชนมาประพฤติปฏิบัติ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิหรือกำหนดพุทโธของเราในการปฏิบัติ การปฏิบัติเริ่มต้นอย่างไร เริ่มจากปุถุชน กัลยาณปุถุชน กัลยาณปุถุชนเพราะการปฏิบัติเอาอะไรปฏิบัติ

เวลาทำมาหากิน เขาใช้มือของเขา ใช้ร่างกายของเขาทำมาหากิน แต่คนทำมาหากิน นักบริหารเขาใช้สมองของเขา แต่เขาต้องพิมพ์งานของเขา แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เวลาปฏิบัติ เราเอาอะไรไปพิมพ์ เราจะพิมพ์งานใช้ไหม เราจะบริหารจัดการ เราสั่งใช้ไหม ต้องเซ็นใช้ไหม

แต่ถ้าเราปฏิบัติ งานของใจใจ เพราะปฏิสนธิจิตใจ คนที่ว่าไม่มีจิต ค้นหาจิตของตัวเองไม่เจอ ท่ามกลางดวงใจ เขาหาดวงใจเขาไม่เจอ ถ้าท่ามกลางของเขาก็ท่ามกลางความคิด ท่ามกลางของเขาก็ท่ามกลางกิเลส เพราะจิตมันอ้าแง้ มันอ้าแง้ว่านี่ท่ามกลางๆ ทางสายกลางๆ กลางของกิเลส กลางของความคิด มันไม่ใช่กลางของดวงใจ ถ้ากลางดวงใจ เพราะดวงใจมันคนมีอยู่แล้ว คนเรามีจิตอยู่แล้ว แต่หาจิตของตัวเองไม่เจอ ถ้าจะหาจิตของตัวเอง ไม่เจอแล้วคิดนั่นคืออะไร คิดนั่นคืออะไร? ก็เงาใจ เขาบอกว่าจิตๆ จิตความคิด จิตก็จิตความคิด เพราะเอาความคิดดู

แต่ถ้ามันมีสติขึ้นมา มีสติ มันเป็นความคิดเหมือนกัน แต่ความคิดอย่างนี้มันมีสติ ถ้ามีสติ มันก็เป็นความเพียร ถ้าขาดสติมันก็สักแต่ทำ สักแต่ทำกันไป แต่จิตนี้มหัศจรรย์ ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ท่านจะบอกว่าจิตนี้มหัศจรรย์มาก มันเป็นไปได้หลายหลาก คุณติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก มนุสสตริจฉานโน มนุสสเปโต มนุษย์เจริญาน มนุษย์เปรต มนุษย์เทวดา มนุษย์เป็นไปได้หลากหลายนัก หลากหลายกับความคิด

ถ้ามนุสสตริจฉานโน คุณติ ความคิด สัตว์มันไว้หน้าใคร สัตว์หน้าขนเราไว้ใจไม่ได้ เลี้ยงสัตว์ขึ้นมา สัตว์หน้าขนถ้ามันไม่พอใจมันก็กัดเอา สัตว์หน้าขนไว้ใจไม่ได้ มนุสสตริจฉานโน ถ้ามนุสสตริจฉานโน ไว้ใจใครได้ ไว้ใจไม่ได้ขนาดนั้นเขี้ยวหรือ มนุสสเปโต มนุสสเปโตเป็นเปรต เป็นผี มนุสสเทโว มันมีแต่คุณงามความดีทั้งนั้นนะ นี่จิตมันเป็นไปได้หลายหลาก จิตมหัศจรรย์นัก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแยกแจกแจงเอาไว้เลย แจงแจงอยู่ที่ความรู้สึกลึกซึ้งมันแสดงออกมาอย่างไร นั่นละมนุษย์ประเภทนั้นละ

แล้วเราถ้าเราจะค้นหาใจของเราละ ถ้าจิตมันสงบละ ท่ามกลางดวงใจๆ มันไม่ท่ามกลางสู่ดวงใจ มันปฏิบัติมันก็เป็นกรลุ่มๆ ดอนๆ มาตลอด ทีนี้ครูบาอาจารย์ของเราท่านถึงบอกว่า ถ้าจะประพฤติปฏิบัติ ทำความสงบใจเข้ามาก่อน การทำความสงบของใจก็คือการปฏิบัตินี้แหละ การปฏิบัติขึ้นมา หาดวงใจให้เจอ ถ้าเราหาดวงใจเราเจอ คนเราเอาใจไว้ในอำนาจของเรามีความสุขที่สุด สิ่งแสวงหาความสุขๆ กัน แสวงหาด้วยอามิสสินจ้าง เป็นอามิสทั้งนั้น ของที่เป็นอามิส ของอามิสที่ทำสิ่งใดก็แล้วแต่ได้บุญกุศล มันก็เวียนว่ายตายเกิดตามวัฏฏะ ของอยู่ใน

วิญญูเิง แต่ที่เราประพฤติปฏิบัติ เราจะเป็นวิญญูเิง เราจะออกจากวิญญูเิง ถ้าจะออกจากวิญญูเิง เรา จะเอาอะไรออกจากวิญญูเิงละ เวียนวายตายเกิดในปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิตเกิดเป็นเทวดา เป็น อินทร์ เป็นพรหม นี่ใครไป จิตนี้ไปทั้งนั้นนะ แล้วเวลาเราจะออกจากวิญญูเิง ไปออกที่ไหนละ มันก็ต้องเอาจิตนี้ออก

ถ้าเอาจิตนี้ออก คุณ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภารา หเว ปรณจกขบุชา องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ เอาจิตนี้ออกพ้นแล้ว สิ่งที่เป็นวิมุติสุข เพราะมัน พ้นแล้ว ออกจากวิญญูเิงแล้ว เป็นวิญญูเิงแล้ว ไม่เวียนวายตายเกิดอีกแล้ว ไม่เวียนวายตายเกิด แล้ว เอาอะไรออก ออกอย่างไร สิ่งนี้ออก เอาอะไรออก นี่ไง ถ้าทำกลางดวงใจ เขาเอาดวงใจนั้น ออก แล้วถ้าดวงใจนั้นออก คุณ ที่ฤทธิชีไพรเขาทำความสงบใจของเขาเหมือนกัน ฤทธิชีไพร องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษามากับเจ้าลัทธิต่างๆ ได้สมาบัติ ๘ สมาบัติ ๖ เขาทำมา ทั้งนั้นนะ แล้วสมาบัติ สิ่งที่เป็นฌานสมาบัติออกได้ไหมละ มันพาออกได้ไหมละ ถ้าพาออกได้ ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เอาตรงนั้นเป็นฐานละ ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าวางหมดเลย แล้วกลับมาอานาปานสติละ ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ กำหนดกรรมฐาน ๔๐ ห้องละ ให้กำหนดพุทโธ ชัมโม สังโฆ เพราะอะไร เพราะพระสมัย พุทธกาล ในสมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาปฏิบัติมาไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้า ใครมีอุปสรรคมาไปขออุบายจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ให้พุทโธ ให้ชัมโม ให้สังโฆ มรณานุสติ

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยายามจะสอนว่า ให้ทำกลางดวงใจ ให้หา ดวงใจให้เจอ ถ้ามีดวงใจ เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขาดสติ ครูบาอาจารย์บอกว่า ซากศพเดินได้ ซากศพเดินได้ คนมีชีวิตเดินอยู่นี่ มันเหมือนไม่มีหัวใจไง แต่ถ้าเรามีหัวใจ การเคลื่อนไหวมัน บอกหมด แล้วถ้ามีหัวใจ หัวใจเราหาเจอไหม หัวใจจะหาเจอด้วยวิธีการอย่างไร เราจะเอาอะไร ไปหาหัวใจเราให้เจอ? คำบริกรรมนี้ไง คำบริกรรม จากสามัญสำนึก จากปุณฺณ จากคนหนา พุทโธๆ เข้าไปต่อเนื่องเข้าไป มันเป็นนามธรรม มันเป็นความคิด พุทโธๆ มันจะเครียดมันจะ ตึงขนาดไหน ฝึกหัดๆ

ควัวลิ วัวเขาเลี้ยงด้วยหญ้า มันกินหญ้า มันเคิบโตมาทุกวัน สัตว์ คุณ คุณข้างลิ ตั้งแต่ลูก อ่อนเวลามันเคิบโตขึ้นมา เพราะอะไร เพราะมันกินหญ้า เพราะมันกินอาหารของมัน นี่ก็

เหมือนกัน พุทโธๆ จิตให้มันกำหนดพุทโธ ให้บริกรรมพุทโธๆ ให้มันแข็งแรงขึ้นมา ให้มันเติบโตขึ้นมา วัฏที่ไหน ช่างที่ไหนที่มันไม่โต กินหญ้าแล้วมันไม่โต ถ้ามันกินอยู่นะ เว้นไว้แต่มันตายมันถึงไม่โต

แต่ถ้าจิตใจของเราละ พุทโธๆ เราบริกรรมอยู่อย่างนี้ บริกรรมอยู่กับพุทโธ แต่หญ้ามันเป็นพิษ สารพิษกินแล้วมันก็ไม่โตโต มันก็แคระแกร็น มันก็อยู่ที่วาสนา มันก็อยู่ที่วาสนาของคน ถ้าคนทำด้วยความจริงจังนะ เราพยายามทำของเรา ทำของเราให้ได้ ถ้าทำของเราให้ได้ เพราะเรามีเป้าหมายนี้ ท้ามกลางดวงใจ ให้ใจนี้ออกฝึกหัดใช้ปัญญา

แต่ถ้าเราเอาความคิดออกใช้ปัญญา ความคิดมันก็เป็นความคิดอยู่แล้ว มันเป็นสมุทัย สิ่งที่เป็นสมุทัย สมุทัยคือตัณหาความทะยานอยาก ภาวตัณหา วิภวตัณหา เห็นไหม สมุทัย สิ่งที่เป็นสมุทัย เจือปนมา มันก็เป็นเรื่องโลกทั้งนั้นนะ มันเป็นเรื่องของกิเลสใจ ถ้าเรื่องของกิเลส มันก็คิดจินตนาการไปแต่ความพอใจของตัวเอง มันไม่มัจฉิมาปฏิบัติ ไม่ท้ามกลางความเป็นจริงหรือ

แต่ถ้าท้ามกลางความเป็นจริง เราทำความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบแล้วฝึกหัด ถ้าจิตมันมีกำลัง มันออกรู้อะไรต่างๆ อันนั้นมันเป็นการส่งออก จะรู้จะเห็นสิ่งใดมันส่งออกไปแล้ว ส่งออกไปแล้วนะ เวลาทำแล้วมันก็คิด ถ้ารู้เห็นแล้วถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติ แล้วมันก็ภูมิใจ กิเลสมันหลอกใจ ให้ภูมิใจ ให้ถือตัวถือตน ให้ว่าตนเองนี่มีคุณธรรม นี่กิเลสมันหลอก แล้วเราผู้ที่ปฏิบัติไม่เท่าทัน กิเลสก็ภูมิใจอยู่อย่างนั้นนะ เขาเรียกว่า “ติด” เวลาตายไปแล้วมันจะไม่ได้สิ่งใดเลย เพราะมันไม่เข้าสู่มรรค แต่ถ้าเราจะไปรู้เห็นสิ่งใด รู้แล้วเป็นอะไร ออกไปรู้เห็นสิ่งใดขึ้นมา มันก็มีความรู้สึก แล้วมันได้ผลประโยชน์อะไร มันได้ประโยชน์อะไร

แต่ถ้าเราพยายามทำความสงบของใจ กว่ามันจะสงบ แล้วเราออกไปรู้ขึ้นมา แล้วพลังงานมันก็จบเลย ออกหมดเลย จะให้มันเข้มแข็งขึ้นมา มันก็ไม่มีความเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมาเลย ถ้ามันบ่อยครั้งเข้าๆ สิ่งนี้มันจะเตือน มันจะบอกว่าเราลงทุนลงแรงมาขนาดนี้ นั่งสมาธิภาวนามันเป็นของง่ายอยู่หรือ เวลานั่งอยู่นี้ นั่งอยู่เพื่อความสงบระงับ แล้วถ้ามันสงบระงับแล้วเราจะรักษาความสงบระงับนี้ได้อย่างไร เราพยายามทบทวนสิว่าเราเคยทำอย่างไรมันถึงสงบเข้ามา ถ้ามันสงบแล้วเราตั้งสติอย่างไร วางอารมณ์อย่างไร ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ มันต้องมีเหตุสิ ถ้าเหตุเราเคยทำอย่างนี้มันสงบเข้ามา แล้วมาทำอีกมันไม่สงบ มันไม่สงบขึ้นมา เราก็ต้องหาอุบาย หาอุบายทำอย่างไรให้ได้ เพราะอะไร เพราะเราจะเข้าสู่ท้ามกลางดวงใจของเราเอง ดวงใจของเรา

เวลาของเขาหาย เราไปช่วยเหลือคนอื่น เราไปช่วยเหลือทุกๆ คนได้หมดเลย เรามีความเมตตาอยากจะช่วยเหลือคนอื่นให้มีความสุขๆ เราช่วยเหลือเจ๊งานเขาได้หมดเลย แต่เวลาตัวเองจะค้นหาใจของตัวเองทำไมค้นหาไม่เจอ ทำไมทำไมไม่ได้ละ แล้วก็บอกให้คนอื่นค้นหาให้เราที่มันก็ไม่ได้อีก เพราะคนอื่นเขาค้นหา เขาก็มาปอกลอกเอาความคิดของเราไปหมดนะสิ คุณงามความดีแย่งชิงกันได้ไหม คุณงามความดี บุญกุศลตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ แต่เวลาเราจะทำคุณงามความดีของเราละ เราก็จะบอกให้คนอื่นทำแทนให้เรา มันเป็นไปได้ แต่ถ้าเป็นทางโลกเขาจ้างวานกัน เขาทำเพื่อประโยชน์ต่อกัน อันนั้นมันเป็นเรื่องของโลกเขาจ้างวานกัน

แต่เวลาทำจริงๆ ขึ้นมา คนอื่นเขาเป็นประโยชน์ เราไม่ต้องการฟังข่าวพระอรหันต์ที่นั่น ฟังข่าวครูบาอาจารย์ที่นั่น ท่านสำเร็จที่นั่น สิ่งที่ท่านทำขึ้นมาถ้าเป็นความจริง เป็นศีลธรรม ท่านมีคุณธรรมอย่างไร ท่านแสดงธรรมอย่างไร เราเอาสิ่งนั้นมาเป็นบรรทัดฐานแล้วเราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะเอาคุณงามความดีของเรา

เราฟังข่าวจากครูบาอาจารย์ที่นั่น ที่นั่นจะมีพระอรหันต์ ที่นั่นจะมีผู้ปฏิบัติจริงที่นั่น แล้วก็ฟังข่าว แล้วท่านสอนอย่างไร ท่านทำอย่างไร ถ้าท่านสอนไม่เป็นมันก็เป็นท่ามกลางกิเลส ถ้าสอนไม่ถูกต้องมันก็เป็นท่ามกลางความคิด แล้วถ้าเราไปประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราก็ต้องมีสติปัญญาเทียบเคียงขึ้นมาว่าจิตของเราเป็นอย่างไร ปฏิบัติแล้วความเป็นจริงของเรามันมีขึ้นมาไหม หัวใจที่มันมีคุณธรรม หัวใจที่มันสงบระงับเข้ามา เห็นไหม เป็นความจริงของเรา

อานิสงส์ของการฟังธรรมไง ถ้าถึงที่สุดแล้วจิตใจมันผ่อนคลาย แล้วมันผ่อนคลายไหม ถ้ามันบอกว่ามันรู้ มันรู้อะไร แล้วรู้อยู่นี่มันเป็นประโยชน์มากน้อยแค่ไหน แต่ถ้าพุทธโฆ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันรู้มันมีสติ เวลาท่ามกลางดวงใจเราเป็นเราเอง

คูสิ เราหิวกระหายมาขนาดไหน เรากินอาหารแล้วเรออิมใช่ไหม คนหิว เวลาหิวเรารู้ว่ามันหิว เวลากินอาหารแล้วเวลามันอิม เรารู้ว่ามันอิม นี่เหมือนกัน เวลามันพุทโธแล้วไม่หลง ใช้ปัญญาอบรมสมาธิมันไม่ได้ เวลาผ่อนอาหาร อดอาหาร มันเกิดอาการนะ โดยธรรมชาติ โดยวิทยาศาสตร์ก็บอกแล้ว ถ้ากระเพาะมันขาดอาหาร น้ำย่อยมันกัดกระเพาะนะ ในลำไส้ไม่มีสิ่งใดบำรุงมัน มันหิวไหม? หิว แล้วหิวขึ้นมา เวลาเราใช้ปัญญาได้เลย กระเพาะหรือหิว กระเพาะมันหิวได้ไหม ทั้งๆ ที่มันหิวนี้แหละ โดยวิทยาศาสตร์มันหิวแน่นอน

แต่เวลาใช้ปัญญาไล่ไปแล้วเวลามันปล่อย โอ๊ย! มันว่างหมดเลย เห็นใหม่ ท่ามกลางดวงใจๆ เพราะอะไร เพราะใจมันว่าง มันไม่ใช่กระเพาะว่าง ไม่ใช่ร่างกายว่าง ไม่ใช่ความคิดว่าง มันไม่มีสิ่งใดว่าง แต่มันเป็นดวงใจนั้นว่าง ท่ามกลางดวงใจ ดวงใจมันปล่อย คุณ ใจที่มันอยู่กับร่างกายนี้ ร่างกายที่มันขาดสารอาหารที่มันทุกข์มันยากอยู่นี้ แต่เวลาจิตใจที่มันพัฒนาขึ้นมาแล้ว มันทันแล้วมันปล่อย ทำไมมันว่างหมดละ มันว่างเพราะอะไร ว่างเพราะเราลงทุนลงแรงไป ว่างเพราะเราต้องการหาหัวใจของเราไป

ผู้ที่ค้นหาใจของเราเจอใจ บอกว่าเราค้นหาใจเรายังไม่เจอ ไม่เจอ เราเป็นคนตายหรือ มันไม่ใช่คนตาย แต่มันโดนกิเลสครอบงำ มันอยู่ใต้พญามาร ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก็เอามาเป็นผู้นำ เอามาเป็นใหญ่ ไม่ได้ศึกษามาเพื่อคุณธรรม ศึกษาเพื่อเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาปฏิบัติมาก็ปฏิบัติเพื่อบูชากิเลส บูชามาร ถ้าเราจะเอาความจริง เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นความจริง ถ้ามันเป็นท่ามกลางดวงใจมันก็มี ความสุขความสุขความสงบ ความสุขความสุขความสงบอันนี้เราจะต้องมีความจริงจัง มีความจริงใจของเรา ทำเพื่อประโยชน์กับใจของเรา แล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา คนคนนั้นจะมีคุณค่า

เวลาครูบาอาจารย์ท่านอยู่ในป่านะ เวลาทำความสงบของใจ ถ้ามีอำนาจวาสนาบารมี เทวดามาคุ้มครองเลย แล้วถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา เทวดาเขารู้ โอ้! นี่มรรคเคลื่อนไหวแล้ว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ ตั้งแต่เทวดาส่งเป็นชั้นๆ ขึ้นไปเลย แสดงธรรมจักๆ กับปัญจวัคคีย์ ทำไมเทวดาที่ลอยอยู่กลางอากาศที่รับฟังเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ ทำไมส่งข่าวเป็นชั้นๆ ขึ้นว่า “จักรนี้ได้เคลื่อนแล้ว ธรรมะได้เกิดแล้ว” มีความชื่นใจ มีความสุขใจ เพราะมีโอกาสทุกคนไป เทวดามาฟังธรรมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สำเร็จเป็นพระอรหันต์มหาศาล แต่ถ้าไม่ได้มาฟังธรรมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เทวดาจะสำเร็จได้ไหม

นี่ก็เหมือนกัน เวลาที่เราทำความสงบของใจเราเข้ามา เราจะเอาท่ามกลางดวงใจของเรา ท่ามกลางในดวงใจของเรา เวลายกขึ้นวิปัสสนา ถ้ามีครูบาอาจารย์ท่านเป็นคนสั่งสอน ท่านรู้ได้ โลกีย์ปัญญา ท่ามกลางกิเลส เวลาใช้ความคิดรู้สึกนึกคิดพิจารณา ใช้ความรู้สึกนึกคิดพิจารณา ไตร่ตรองธรรมๆ ถ้ามันเป็นปัญญาเขาเรียกว่าโลกีย์ปัญญา ถ้าเป็นโลกีย์ปัญญามันเป็นปัญญา อบรมสมาธิ เวลาใช้ปัญญา ปัญญามันใช้อย่างนี้อยู่แล้ว แล้วถ้ามันละเอียดลึกซึ้งเข้าไป ปัญญา

มันไล่ต้อนเข้าไป พอปัญญาไล่ต้อนเข้าไป ไล่ต้อนอะไร เพราะปัญญามันเกิดมาจากอะไร? ปัญญามันเกิดจากจิต ความรู้สึกนึกคิดมันเกิดมาจากไหนถ้าไม่มีจิต คนตายคิดไม่ได้ แล้วถ้ามีความรู้สึกนึกคิดขึ้นมา ความคิดมันก็เกิดอยู่แล้ว แล้วทำไมไม่มีสติปัญญา ไม่มีความมุนะใช้ปัญญาให้เท่าทันกับความคิด

เพราะปัญญาในพระพุทธศาสนา ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัญญาครอบรู้ในกองสังขาร กองสังขารคือความคิด ความคิด กองสังขารคือกองความคิด ถ้ามีปัญญา รู้เท่าทัน นี่ปัญญาที่รู้เท่าทันความคิด ถ้าปัญญารู้เท่าทันความคิด ความคิดมันมีปัญญาเท่าทันมัน มันอายมันก็ปล่อย แล้วมันปล่อยขึ้นมา สติปัญญา ที่ว่าต้องใช้ปัญญาๆ ปัญญา คนที่ภาวนาเป็น เขาจะรู้ได้เลยว่าปัญญาอย่างไรเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาอย่างไรเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าปัญญาอบรมสมาธิคือปัญญาแบบโลก ปัญญาอย่างนี้ปัญญาบนความคิดใจ

ถ้าใช้ปัญญาไล่ไปๆ พอไล่ความคิดนี้ไป ปัญญาครอบรู้ในกองสังขาร สังขารเวลามันปล่อยแล้วมันจะไปอยู่ที่ไหนล่ะ สังขารเกิดมาบนไหน จันท์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เกิดจากจิต แต่เวลาพิจารณาไปแล้วมันเข้าไปสู่จิต ถ้าเข้าสู่จิต เพราะมันปล่อยสิ่งที่มันเสวยอารมณ์ ปล่อยที่มันเป็นอารมณ์คือความรู้สึก อารมณ์คือรูปความรู้สึกนึกคิด เวลามันปล่อยๆ มันปล่อยมันไปไหนล่ะ? ท้ามกลางดวงใจๆ ใจ ถ้าท้ามกลางดวงใจมันก็ปล่อย มันปล่อย จันท์ ๕ มันปล่อยทั้งหมดเลย แล้วมาอยู่เป็นตัวของมัน ถ้าอยู่เป็นตัวของมัน มันอยู่มากน้อยแค่ไหน ถ้าปัญญาอบรมสมาธิอยู่แป็บเดียว เดี่ยวก็คิดอีกแล้ว เพราะสัญชาตญาณเขาเป็นแบบนั้น จิตมันเป็นแบบนั้น สันตติมันไวมาก ป๊อบๆ มันเร็วมาก มันเร็วมาก แต่สติมันก็ทัน ทันความเร็วอันนั้น ทันความคิดอันนั้น

ด้วยความคิดที่มีเหตุมีผล ความคิดที่มีเหตุมีผลที่เหนือกว่า เพราะอะไร เพราะมันหลอกกันไม่ได้ ความลับไม่มีในโลก ก็เราเป็นคนคิดเอง เราเป็นคนหลงเอง เราเป็นคนตามความคิดนี้ไปเอง แล้วเรามีสติปัญญา เรามีสติปัญญา เราใช้ปัญญาแยกแยะว่าความคิดนี้มันถูกต้องดีงามขนาดไหน ความคิดมันทุกข์ยากขนาดไหน ความคิดมีประโยชน์กับเราไม่มีประโยชน์กับเราขนาดไหน นี่ปัญญามันไล่ต้อนกัน แล้วมันเกิดที่ไหนล่ะ ความลับไม่มีในโลก นี่มันเกิดบนหัวใจ ใจ มันเกิดในท้ามกลางดวงใจใจ เวลามันปล่อย มันปล่อยป๊อบ มันปล่อยชั่วคราว เพราะว่ามันเริ่มฝึกหัดขึ้นมา ถ้ามันชำนาญขึ้นๆ มันเร็วขึ้นๆ ด้วยเหตุด้วยผล มันคิดไม่ได้เลยล่ะ เวลาสติมันแก่กล้าขึ้นมามันคิดไม่ได้เลย เพราะมันรู้ทั้งหมด

“ตามรู้ตามเห็น” มันคิดไปก่อน วิ่งตามมันไป ตามรู้ตามเห็น ตามเงามันไป พอมีความชำนาญขึ้น “รู้เท่ารู้ทัน” รู้เท่ารู้ทัน มันจะคิดนี้รู้เท่ารู้ทันแล้ว แต่ถ้ามีฝีกหัดบ่อยครั้งเข้า มัน “รู้แจ้งแทงตลอด” อ๊ะๆ เวลาจะคิดสติทั้งหมดละ นี้ไง ท่ามกลางดวงใจๆ แล้วมีสติปัญญาสังเกตไว้ให้ดี

โดยธรรมชาตินะ เพราะมีมนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ เวลาเทวดามาฟังเทศน์หลวงปู่มันจะฟังเทศน์บ่ใด จะฟังอย่างไร ภาษาใจ เวลาภาษาใจ ภาษาที่ไม่มีมิติ ภาษาใจ แต่เวลาเกิดในภพชาติใดมีภาษาของเขา อาหาร ๔ ในวัฏฏะ การเกิดในวัฏฏะ เกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหมมีอาหารแตกต่างกัน เกิดเป็นมนุษย์ต่างๆ นี้อาหาร ๔ นี้ก็เหมือนกัน ความรู้สึกนึกคิด เทวดา อินทร์ พรหมมาฟังเทศน์องค์หลวงปู่มัน ฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้ภาษาใจ แล้วเวลาภาษาใจมันสื่อกันอย่างไร

เวลาจิตของเรา เราเข้าไปสู่ท่ามกลางดวงใจๆ จะเข้าไปดวงใจ ใจดวงนี้มันจะศึกษาธรรมะ ใจดวงนี้มันจะเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าจิตสงบแล้วให้ดูมันจะเสวย โดยธรรมชาติของมันมีอยู่แล้ว โดยธรรมชาติจิตมันเกิดดับ แล้วเกิดดับมีอะไรกระตุ้น ถ้าไม่มีทิวฐิมานะ ไม่มีตัวตน มันเกิดขึ้นมาทำไม แล้วมันเกิดแล้วมันเป็นอย่างไร

โดยจิตนิสัย คนหยาบก็คิดหยาบๆ คนละเอียดก็คิดละเอียด จริต โลกจริต ไอ้พวกนี้จะชี้หลง เชื้อคนง่าย ๆ โทสจริต ไอ้พวกนี้ชี้โกรธ ไอ้โลกมากมันก็โลกของมันไปอยู่นั่นละ เพราะว่า มันมีโลก โกรธ หลงเป็นตัวนำ แล้วพอมีความคิด ความคิดจากไอ้โลก ไอ้โกรธ ไอ้หลงมันก็กระตุ้น มันก็คิดของมันไป แล้วเราไม่รู้ไม่เห็น ไม่เท่าไม่ทันมันตลอดเลย ฉะนั้น พอเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราใช้ ถ้ามันจะทำท่ามกลางของความคิด เรามีสติปัญญาไล่เข้าไป มันก็ท่ามกลางดวงใจ ท่ามกลางดวงใจคือมันปล่อยวางของมัน แล้วถ้ามันจะคิด เพราะมันต้องคิดอยู่แล้ว โดยธรรมชาติคนต้องมีความคิด แต่คิดนี้เราขาดสติ เราไม่รู้ไม่เห็นไง ถ้ามันเป็นปัญญา มันเป็นการบริการมันก็เป็นปัญญาของสมณะ ปัญญาของการทำความสงบ

บอกว่าชาวพุทธต้องมีปัญญา ปัญญาของคนทำทาน ปัญญาของคนรักษาศีล ปัญญาของการภาวนา ปัญญาของโลกีย์ปัญญา ปัญญาของภวานามยปัญญา ปัญญา มันเกิดละเอียดลึกซึ้งเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ถ้าลึกซึ้งเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป เวลาถ้ามันมีสติมีปัญญา มันสงบระงับเข้ามา เวลามันเสวยมันมีของมันอยู่แล้ว เพราะจิต เพราะท่ามกลางดวงใจ ดวงใจนี้มีกำลัง ดวงใจนี้

ท่ามกลางหัวใจนี้ ท่ามกลางปฏิสนธิจิตนี้ยกขึ้นสู่วิปัสสนา ถ้ามันจับของมันได้ มันจับของมันได้ มันถึงวิปัสสนา

จับไม่ได้ ไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ ถ้าไม่มีจิต ไม่มีตัวตนที่ออกวิปัสสนา ปัญญามันเกิดจากอะไร แล้วถ้าจับไม่ได้ ไม่มีที่มาที่ไป ไม่มีต้นสายปลายเหตุ เพราะไม่มีที่มาที่ไป เลยท่ามกลางกิเลส ท่ามกลางความคิด คิดนึกกันไปเอง ท่ามกลางกิเลส กิเลสแล้วมันก็ยกย่อน ยกย่อนซ่อนเงื่อนว่าที่นั่นปฏิบัติได้ข่าวที่นั่นดี ที่นั่นประเสริฐ นี่ยกย่อนซ่อนเงื่อนท่ามกลางกิเลส ปฏิบัติเอากิเลสกัน ปฏิบัติแล้วไม่มีแนวทาง ไม่มีมรรค ไม่มีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะให้เข้าท่ามกลางดวงใจให้ได้ก่อน

ท่ามกลางดวงใจเพราะดวงใจปฏิสนธินี้เป็นผู้ที่เวียนว่ายตายเกิด ถ้าผู้ที่เวียนว่ายตายเกิดเขาไม่ได้ออกมาวิปัสสนา เขาไม่ได้ทำของเขา เขาไม่ได้สำรอกตัดทอนความทะยานอยากในใจของเขา เขาจะประเสริฐขึ้นมาได้อย่างไร นี่ไง ท่ามกลางดวงใจ ท่ามกลางดวงใจเพราะดวงใจนั้นมันเข้าสู่ความสงบระงับ ดวงใจนั้นถ้าเข้าท่ามกลางดวงใจได้ มันข้ามทั้งดีและชั่ว มันข้ามทั้งอดีตอนาคต มันท่ามกลางดวงใจ มันก็ทรงตัวมันอยู่ มันเป็นอิสระไง นี่ไง มีจิตๆ

ถ้าจิตแท้ ถ้ามีสัมมาสมาธิแท้ เวลาเข้าไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันถึงเป็นสติปัญญา ๔ ปฏิบัติในแนวทางสติปัญญา ๔ คือจิตที่สงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิตตามความเป็นจริง

จิตมันไม่สงบ จิตมันไม่มีตัวตนของมัน มันมีในชีวิต มีโดยสัญชาตญาณ มีโดยสามัญสำนึกของคน แล้วถ้ามันมีในสามัญสำนึกของคน มันตกอยู่ใต้พญามารหมด มันตกอยู่ใต้พญามารคืออวิชชา แล้วถ้าจิตมันมีอยู่แล้ว มันมีอยู่โดยสามัญสำนึกที่อยู่ในอวิชชา อยู่ด้วยความไม่รู้ แล้วมันจะไปวิปัสสนาอะไร มันก็ไปตรึกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ นี่ท่ามกลางกิเลส ท่ามกลางความคิดใจ

ท่ามกลางพุทธพจน์ๆ ที่ศึกษามา นี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกศึกษามาเป็นปริยัติ ศึกษาแล้วต้องปฏิบัติ เวลาปฏิบัติขึ้นมามันต้องเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันทิฐฐิโกกับใจดวงนั้นไซ้ใหม่ เวลาปฏิบัติขึ้นมาต้องให้พระพุทธเจ้ารับรองทุกคน รับรองทุกคนให้เป็นจริงหรือเป็นอย่างนั้นหรือ

ถ้าปฏิบัติขึ้นไปมันเป็นสันทิฎฐิโก รู้จำเพาะตน รู้ขึ้นมาจากท่ามกลางดวงใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะต้องเป็นผู้รู้ก่อน ใจดวงนั้นจะต้องเป็นผู้แยกแยะ ใจดวงนั้นเป็นผู้ค้นคว้า ใจดวงนั้นต้องรู้ตามความเป็นจริง แล้วถ้าตามความเป็นจริงเป็นอย่างไรล่ะ

ตามความเป็นจริงก็เป็นมรรคใจ เป็นมรรค คำว่า “มรรค” งานชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ สติชอบ ปัญญาชอบ ความชอบธรรมทั้งนั้นนะ ความชอบธรรม มันเกิดญาณ เกิดญาณทัสสนะ เกิดความรู้เกิดความเห็น แล้วความเห็นคืออะไร นี่ภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญาเป็นปัญญาที่เกิดจากจิต เป็นปัญญาที่เกิดจำเพาะ จำเพาะจิตดวงนั้น เวลาเกิดขึ้นมา เกิดในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาสาวิชฌญาณทำลายอวิชชาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดในใจของพระสารีบุตร นี่ภาวนามยปัญญา ภาวนาแล้วเกิดปัญญา แล้วใครภาวนาล่ะ? ท่ามกลางดวงใจ เพราะมีใจมันถึงภาวนา ถ้าไม่มีท่ามกลางดวงใจ ความคิดภาวนา

ความคิดใจ ท่ามกลางความคิด ความคิดคือเงา ความคิด ชั้น ๕ เกิดจากจิต ไม่ใช่จิต ท่ามกลางเงา คูตี สายรุ้ง เวลารุ่งมันพาดบนฟ้า ไปจับให้ได้สิ เงามันนะ รุ้งกินน้ำๆ เราจะตามรู้ไป ท่ามกลางความคิด แล้วท่ามกลางกิเลสล่ะ ถ้ากิเลสมันก็บิดเบือนเลย ท่ามกลางกิเลสก็ดูพระที่สอนกันสิ ทำไม่มีต้นไม่มีปลาย ทำแล้วแต่ตามความพอใจ ถ้าพอใจฉัน คนนั้นได้โสดาบัน ได้สัทธาคามิ ได้อโนคามิ ท่ามกลางความพอใจ ไม่ใช่ท่ามกลางธรรม นั่นนะท่ามกลางกิเลสเป็นแบบนั้นนะ ท่ามกลางความพอใจ ไครยกย่องสรรเสริญทำให้เขาพอใจเขาก็ให้มรรคให้ผล แล้วมรรคผลนั้นเป็นความจริงไหม มรรคผลมันให้กันได้หรือ มรรคผลให้คนโน้นคนนี้ให้ไหม นี่ท่ามกลางกิเลส

แต่ถ้าท่ามกลางความคิด เราเป็นวิทยาศาสตร์ เราเป็นปัญญาชน เราก็คิดประสาเรา คิดว่ามันต้องเป็นอย่างนั้น คิดว่ามันดี คิดว่ามันสงบระงับ คิดว่าทำแล้วมันประสบความสำเร็จ นี่ท่ามกลางความคิด ท่ามกลางความคิด ความคิดมันก็อวิชชาใจ ความคิดเพราะจิตมันมีอวิชชา ท่ามกลางความคิดมันไม่เข้าสู่ดวงใจ สู่ปฏิสนธิจิต ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ใช้คำบริกรรม ถ้าเข้าสู่ท่ามกลางดวงใจ เวลามันยกขึ้นสู่วิปัสสนา ขนพองสยองเกล้า เกิดความมหัศจรรย์กับจิตดวงนี้ จิตดวงนี้เกิดมาแล้วไม่เสียดิเกิด การค้นคว้าหาทางอริยทรัพย์ การค้นคว้าหาทางของตนกว่าจะพบกว่าจะเจอ คนเขาประกอบสัมมาอาชีวะ กว่าเขาจะประสบความสำเร็จทางชีวิตเขา เขาใช้ชีวิตของเขาทั้งชีวิตเพื่อประกอบสัมมาอาชีวะของเขาให้ประสบความสำเร็จ เราเกิดมาแล้ว

ถ้าเรามีหน้าที่การงาน เราก็ทำมาเพื่อเลี้ยงชีพ แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงนะ แล้วเวลาจิตมันสงบเข้ามา มันเห็นจิตของเราท่ามกลางดวงใจ มันก็มีหัตถ์ศรรย์ มีความสุข มีความสุขมาก

คูลี คนเรานะ เขาติณินินินทาว่าเราเป็นคนเลวๆๆ แต่ถ้าเราทำคุณงามความดีของเรา เราทำความจริงของเรา เราไม่ได้เลวๆๆ เราทำจริง เราจะเชื่อเขาไหม เราจะภูมิใจไหมว่าเขาจะติณินินทาขนาดไหน แต่เราทำความดีของเรา เราจะหวั่นไหวไหม เราไม่หวั่นไหวหรือถ้าเรามีหลักจริงนะ

นี่ก็เหมือนกัน ท่ามกลางดวงใจ ถ้าจิตมันสงบเข้าไปแล้วเรารู้เราเห็นของเรา เราเป็นจริงของเรา เราทำของเรา แล้วมันมหัตถ์ศรรย์ มหัตถ์ศรรย์ของเรา ฉะนั้น มหัตถ์ศรรย์ในวงปฏิบัติ ในวงครูบาอาจารย์ของเรามันมีผู้ที่ปฏิบัติจริงนะ ครูบาอาจารย์ของเรา ดวงใจของท่าน ท่านต้องปฏิบัติของท่านมา ท่านถึงรู้ของท่านได้จริง ฉะนั้น เวลาเราปฏิบัติกัน เรามีครูบาอาจารย์เป็นที่พึ่งอาศัยทั้งนั้นนะ เราเรียนถามท่านได้ ถ้าทำแล้วดี มหัตถ์ศรรย์ เราก็ภูมิใจ แต่ถ้ามันสงสัย ถ้ามันจะก้าวเดินไปข้างหน้า จะทำอย่างไร

๑. ไม่เสียเวลา

๒. ไม่หลงทาง

๓. ถ้าผิด ท่านแก้ไขเรา

มันซุบมือเปิบเลย แล้วถ้าเราไปถามครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านตอบไปไหนมา สามวาสองศอก แสดงว่าครูบาอาจารย์เรานั้นไม่เป็น ครูบาอาจารย์นั้นไม่รู้ถึงความเป็นจริงในใจเรา แต่ถ้าเราเป็นจริงนะ ครูบาอาจารย์ท่านจะชี้ทางให้เลย มันเป็นการซุบมือเปิบเลย ถ้าว่านี่เป็นทางลัด ใช่เลย เพราะไม่อย่างนั้นเราต้องพิสูจน์ตรวจสอบแบบนักวิทยาศาสตร์

นักวิทยาศาสตร์นะ ใช้เวลาเป็นร้อยๆ ปีกว่าจะค้นคว้าสิ่งที่ว่ามาเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ให้เราใช้สอยกันอยู่นี้ ใช้เวลากันหลายร้อยปี แต่เราพิสูจน์ใจของเรา มันมีอริยสัจ มันมีมรรคที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้แล้ว เราทำให้มันเป็นจริงขึ้นมาจากใจของเรา แล้วทำจริงขึ้นมาจากใจของเรา เรามีครูบาอาจารย์เพื่อตรวจสอบ เพื่อคอยชี้แนะเรา สิ่งที่เราทำเข้าไปแล้วมันถึงมหัตถ์ศรรย์ ใจนี้มีหัตถ์ศรรย์มาก แล้วทำขึ้นไปนะ ท่ามกลางดวงใจ มหัตถ์ศรรย์มาก

มีความสุขมาก ความสุขแล้วถ้าไม่มีครูบาอาจารย์จะติด คนที่ดูดีภาวะอ่อนด้อยจะบอกนี่คือ นิพพาน จะบอกความว่างนี่คือนิพพาน เพราะความว่างนี้ทำมาเกือบตาย ลงทุนลงแรงมาขนาดนี้ แล้ว มันจะมากไปกว่านี้ไม่มีอีกแล้วละ นี่คือนิพพานแน่นอน แล้วนิพพานมันก็เสื่อมใจ ถ้ามัน เสื่อมแล้วมันก็หมดใจ

แต่ถ้าครูบาอาจารย์เราพยายามทำเข้ามาตรงนี้ เข้ามาสู่ที่นี้ ทำกลางดวงใจแล้วยกขึ้นสู่ วิปัสสนา มันยิ่งมหัศจรรย์เข้าไปใหญ่ ทำไมมันเป็นอย่างนี้ ทำไมมันละเอียดขนาดนี้ ทำไมมัน ลึกลับขนาดนี้ นี่แค่หว่าปากคอกนะ ถ้าทำต่อเนื่องๆ ไป มีครูมีอาจารย์คอยชี้ นำคอยบอกไป เรา จะพัฒนาของเราขึ้นไปเรื่อยๆ เราจะมีคุณงามความดีของเราเรื่อยๆ สิ่งนี้มันเป็นปัจจัยตั้ง เป็น สันติภูมิ โลก แต่ไม่ลึกลับหรอก มันไม่ลึกลับเพราะว่าผู้รู้มี ครูบาอาจารย์ของเรามี

ถ้ามันลึกลับ พวกกับใครไม่ได้เลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนได้อย่างไร แล้ว เวลาครูบาอาจารย์ท่านตรวจสอบกัน ใจที่สูงกว่าพยายามดึงใจที่ต่ำกว่าขึ้นมาให้สูงขึ้นๆ ท่านทำ อย่างไร พวกได้ ตรวจสอบได้ แต่ต้องเป็นครูบาอาจารย์ที่เป็นสัมมาทิฐิ เป็นครูบาอาจารย์ที่ ประพฤติปฏิบัติมีข้อมูลทางหัวใจตามความเป็นจริง ไม่ใช่ครูบาอาจารย์ถ้าทำกลางกิเลส มันก็ต้องพวกถูกใจ พวกเอาอกเอาใจได้หมด ได้โศคาบัน ได้สภิกทาคามิ ได้อโนคามิ ได้พระอรหันต์ เต็มไปหมดละ แต่ไม่มีความจริงอยู่ในหัวใจเลย

แต่ครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงนะ เวลาท่านชี้ นำ เวลาท่านบอกเรา บอกเราให้เข้าสู่ความจริง แล้วถ้าความจริงเกิดขึ้นมาจากหัวใจของเรา นี่สังขะ ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ เพราะ เป็นอกุศลกรรม ธรรมที่เป็นจริง ธรรมที่อยู่ในหัวใจของเรา เราทำของเราเพื่อประโยชน์กับเรา เอง